

ACTUALITAT

Llum verd als transvasaments en el futur Pla Hidrològic

Aigües amunt i avall

El "Plan Hidrológico Nacional", que el govern central presentarà al Congrés dels Diputats a la primavera preveu de fer, d'ací al 2012, algunes de les obres hidràuliques més polèmiques, ajornades per enfrontaments entre territoris.

El transvasament de l'aigua de l'Ebre a les àrees de Barcelona i València, el reforçament de l'actual connexió Tajo-Segura amb aigües del Cantàbric, la construcció del canal Xúquer-Vinalopó per a portar aigua a la costa d'Alacant o l'abastament a Palma de Mallorca des del nord de l'illa són les principals previsions hidrològiques a vint anys vista que afecten el nostre país. De totes elles, fa molts anys que se'n parla, però en alguns casos per l'elevat cost econòmic i en altres per les protestes dels sectors afectats, mai no s'han acabat de fer. Amb la seva recuperació pel govern central del PSOE es torna a obrir un debat interterritorial que, de ben segur, aixecarà molta polseguera.

El "Plan Hidrológico Nacional" (PHN), l'ha elaborat el Ministeri d'Obres Públiques i Transports (al davant del qual hi ha el català Josep Borrell), per mandat de la Llei d'Aigües, aprovada l'any 1985. El

PHN preveu obres d'infraestructura hidràulica per un valor de quasi tres bilions i mig de pessetes, en el termini de vint anys. Actualment, el PHN es troba en estudi del "Consejo Nacional del Agua", organisme consultiu integrat per representants de totes les comunitats autònomes i dels sectors afectats (regants, agricultors, indústria, etc.). El ministre Borrell va presentar les línies bàsiques del Pla a aquest consell el dia 3 de novembre. Ara els seus membres tenen dos mesos per a presentar-hi al·legacions. Cap al març o l'abril, el govern té previst de presentar el PHN al Congrés en forma d'avantprojecte de llei.

L'AIGUA, UN BÉ PÚBLIC

El secretari d'estat de Polítiques de l'Aigua i el Medi Ambient, el valencià Vicent Albero, creu que el PHN resoldrà la majoria dels problemes i dèficits actuals quant a ús i consum d'aigua a l'estat espanyol.

Entre altres coses, permetrà de traspasar aigua d'aquelles zones que disposen de cabals suficients per a les seves necessitats a aquelles que no en tenen prou. "A Espanya hi ha aigua per a tothom —explica Albero— l'únic que cal és distribuir-la bé". Segons dades de la secretaria d'estat que dirigeix el polític valencià, la mitjana d'aigua per habitant i any és, a l'estat espanyol, de 3.000 m³, mentre que al conjunt de la Comunitat Europea és només de 2.500 m³. El problema ve del fet que només s'aprofita el 41% dels recursos hidràulics.

"Els objectius bàsics del PHN —explica Vicent Albero— són, d'una banda, millorar l'abastament d'aigua a les principals zones urbanes, industrials i turístiques, i d'una altra, assegurar-ne l'aportació a les comarques que ara no tenen garantits els recursos per a regar". Però hi ha, per damunt d'aquests dos punts, una premissa medioambiental, que segons Albero, es respectarà escrupolosament: l'anomenat cabal

ecològic, és a dir, el volum d'aigua mínim perquè un riu garanteixi els seus sistemes naturals." En cap cas no es baixarà dels cabals ecològics, perquè hem fet un pla per a garantir i conservar els recursos naturals, no pas per a destruir-los", assegura taxatiu. A més de l'abastament, el PHN també dedica un bon capítol a la qualitat de l'aigua, amb l'objectiu final de poder depurar les aigües residuals de tots els pobles de més de 2.000 habitants. Això significa un bilió i mig de pessetes més d'inversió.

L'àmbit més polèmic del PHN és, sens dubte, el dels traspassos de recursos hidràulics entre conques. En la reunió que va fer amb els diputats del grup parlamentari socialista, a mitjan octubre, Josep Borrell va demanar-los que "tanquessin files" entorn d'aquest punt, en previsió de la seva conflictivitat. El pla dona unes dades significatives: les conques del Cantàbric i del Duero tenen excedents d'un 3% del seu cabal i la conca de l'Ebre, d'un 10%. La previsió del PHN és de traspassar uns 3.000 Hm³ d'aigua anuals de les tres conques esmentades cap a la resta: totes les del sud de la península més les conques internes de Catalunya, que també són deficitàries. Però el ministeri diu que no farà cap trasvasament fins que les necessitats internes de cada conca no estiguin garantides. Així, té prevista una partida de 700.000 milions de pessetes per a infraestructures d'abastament o reg a l'interior de les conques i una altra de 750.000 milions per al transport de recursos d'unes conques a les altres.

L'EBRE ES LA CLAU

Si aquesta previsió del PHN ha de resultar polèmica en algun lloc és al riu més cabalós de la península, l'Ebre, que, segons els informes ministerials, és també un dels més mal regulats i amb més excedents d'aigua. El cabal de l'Ebre en la seva desembocadura és actualment d'uns 10.000 Hm³ l'any, tot i que amb

fluctuacions importants segons els mesos. Per tant, segons el PHN, prop de 1.000 Hm³ són susceptibles de ser trasvasats a altres zones.

Vicent Albero creu que aquesta quantitat és "més que suficient" per a donar resposta a totes les demandes històriques sobre l'Ebre: primer, solucionar els déficits d'infraestructures de regatge d'algunes zones de l'Aragó, millorar l'abastament d'aigua a Saragossa, i destinar el cabal sobrant a les necessitats de consum de les àrees industrials del nord (Barcelona) i del sud (València). Cal tenir en compte que tots els governs autonòmics aragonesos s'han oposat sempre a traspassar aigua de l'Ebre fora de la conca, si abans no se solucionaven els seus problemes interns, centrats en la riba esquerra del riu. Els partits polítics representats al Parlament aragonès van signar un "pacte de l'aigua" per fer complir aquesta premissa. Borrell es va comprometre a respectar-lo i a invertir sufi-

cientment en aquella comunitat quan va visitar Saragossa el dia 2 de novembre.

Una altra obra recollida pel PHN és l'antic projecte d'augmentar els regadius a les valls centrals de Castelló, abandonada quan ja era a mig construir el canal Xerta-Càlig, a mitjan anys setanta. Tot i això, el secretari d'estat de l'aigua ha matisat aquesta última actuació tot dient que ara "no hi ha grans expectatives" a la zona castellonenca de disposar d'aigua de l'Ebre. En els últims anys, l'única obra important que s'ha fet en aquest riu és l'anomenat "minitransvasament", acabat en 1989 per iniciativa de la Generalitat de Catalunya. Aquesta conducció, de més de 100 Km de longitud total, porta l'aigua des del canal de l'esquerra de l'Ebre (a l'alçada de Tortosa) fins a una vintena de municipis (alguns d'ells tan grans com Tarragona, Salou o Reus) i també fins a moltes indústries del Camp de Tarragona i del Baix Penedès, seguint el traç de l'autopista A-7. Les conduccions tenen una capacitat de 6 m³ per segon, però actualment només se n'aprofiten 4.

PREVISIÓ DE TRANSVASAMENTS ENTRE CONQUES, DEL «PLAN HIDROLÓGICO NACIONAL»

OPOSICIO TOTAL A TORTOSA

A les Terres de l'Ebre, l'eventualitat de repescar antics projectes és rebutjada amb unanimitat. La Coordinadora Antitransvasament de l'Ebre ja ha presentat al·legacions al Pla Hidrològic de la Conca (els plans de conques intercomunitaris, els fan les confederacions hidrogràfiques respectives i, un cop aprovats pel govern central, s'integren en el PHN). De la seva banda, l'Ajuntament de Tortosa va aprovar per unanimitat, el juliol del 1991, d'oposar-se a qualsevol trasvasament d'aigua del riu perquè seria matar les expectatives de futur d'aquelles terres.

Manolo Gamundi, portaveu de la Coordinadora Antitransvasament, creu que "no és veritat que l'Ebre porti aigua suficient per a tots, com diu Borrell. No es pot prendre com a

cabal del riu la mitjana de tot l'any, perquè a l'estiu, per exemple, és molt menor. A més, no tenen en compte ni la probable desaparició del delta ni l'avanç de la falca salina dels aqüífers fins més enllà d'Amposta". El secretari d'estat per l'Aigua, Vicent Albero, està d'acord que la regressió del delta de l'Ebre és un fet a tenir en compte, però opina que "ningú no pot garantir que aquesta no s'aturi, ni tan sols amb el cabal actual del riu. No crec que prescindir del 10% de l'aigua de l'Ebre sigui tan decisiu per al futur del Delta".

El diputat d'ERC al Parlament de Catalunya i expert en medi ambient, Jordi Portabella, és molt crític amb el PHN, perquè en cap moment no especifica què entén per cabal ecològic d'un riu, ni aporta mesures concretes per a evitar la salinització dels aqüífers, ni tampoc incentiva l'estalvi d'aigua ni en penalitza el malversament. "La crítica bàsica que fem a la possibilitat del transvasament de l'Ebre —afegeix Portabella— és que augmenta el desequilibri territorial existent. No és lògic des de cap punt de vista prendre aigua de les comarques menys desenvolupades per fer-la arribar a les més riques, perquè les primeres quedaran encara més endarrerides". Manolo Gamundi, portaveu de la Coordinadora Antitransvasament, és contundent en aquest aspecte: "Ens juguem el futur de les nostres terres. Si s'enduen l'aigua,

¿què quedarà per a la indústria de Tortosa?"

MOLINS CALLA; BURRIEL, A FAVOR

La Conselleria d'Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya no s'ha pronunciat encara sobre el possible transvasament de l'Ebre. El conseller Joaquim Molins, després d'assistir a la reunió del "Consejo Nacional del Agua", va dir que Catalunya necessita recursos externs per a cobrir les seves necessitats d'aigua, però sense esmentar l'Ebre. A la demanda d'unes manifestacions per part d'EL TEMPS, el seu gabinet de premsa s'ha limitat a dir que Molins no vol pronunciar-se sobre el PHN fins que no l'hagi estudiat amb més detall.

El Pla Hidrològic de les Conques Interiors de Catalunya, que el Parlament català podria aprovar el dia 17 de novembre (després de llargs treballs d'una comissió d'estudi), arriba a una conclusió semblant: les conques del Llobregat, Ter, Besòs, etc., són deficitàries. Per tant, deixa la porta oberta a un possible transvasament, la qual cosa és vista amb gran recel des de les terres de l'Ebre, on tenen por d'un possible "pacte de l'aigua" entre els dos partits majoritaris, CiU i PSC, que no tindria en compte les posicions preses per aquestes mateixes forces a les

comarques del sud del Principat.

En contrast amb el silenci de Joaquim Molins, el conseller d'Obres Públiques de la Generalitat valenciana, Eugeni Burriel, sí que s'ha manifestat públicament sobre aquestes qüestions. Burriel ha dit: "Subscripció totalment el Pla Hidrològic perquè recull totes les exigències de la Comunitat Valenciana sobre les aportacions exteriors d'aigua que necessitem". Segons fonts de la Conselleria d'Obres Públiques valenciana, la prioritat en aquests moments no és l'aigua de l'Ebre, sinó l'abastament de la costa d'Alacant i la vall del Vinalopó, zones de concentració urbana i turística que tenen dificultats des de fa anys.

"L'única manera de respondre a les necessitats de les costes d'Alacant, Múrcia i Almeria —explica Vicent Albero— és augmentar el rendiment de l'aqüeducte Tajo-Xúquer-Segura, que té una capacitat de fins a 1.000 Hm³ l'any i que de moment mai no ha passat dels 350.

Per a aconseguir aquest reforçament, el PHN preveu de traspasar aigua de les conques cantàbriques i del Duero cap a la del Tajo, més amunt dels pantans d'Entrepénas i Buendía (Madrid), que és d'on surt el transvasament Tajo-Segura. Això permetria d'augmentar els cabals actuals del Xúquer i del Segura i tot seguit poder fer obres fins ara desestimades per les tensions que portaven entre

En aquests moments, el Pla Hidrològic de la Conca del Xúquer ja ha recollit més de 140 al·legacions.

Vicent Albero creu que el PHN resoldrà la majoria dels problemes i dèficits actuals quant a ús i consum d'aigua a l'estat espanyol.

RAFA GIL

Castella-la Manxa i el País Valencià.

LA DISPUTA PEL XÚQUER

Aquests últims anys, la polèmica sobre qui té dret a l'aigua del Xúquer s'ha reproduït regularment. Va tenir un moment encès en 1989, quan un decret de l'aleshores ministre d'Agricultura, Carlos Romero, creà 68.000 noves hectàrees de regadiu a La Manxa. "Si aconseguim d'aportar nous recursos al Xúquer —diu Vicent Albero— els interessos de Castella-La Manxa i el País Valencià deixaran de ser contraris. A més a més, els nous regadius del decret Romero actualment es replantejen". Els regants valencians del Xúquer, que s'havien oposat ferotgement a la iniciativa del govern castellano-manxec, respiren. "Ens congratulem que l'administració central reconega ara allò que nosaltres hem anat dient aquests últims quinze anys", diu Juan Valero, secretari general de la Unió Sindical d'Usuaris del Xúquer (USUJ), en què s'inclouen les diferents comunitats de regants del riu. "Amb els recursos existents, i havent d'atendre els nous regadius del canal Xúquer-Túria i l'abastament d'aigua a l'àrea de València, el riu no produeix excedents, excepte a la desembocadura". Valero accepta que aquest panorama pot canviar, si es transvasa aigua del Cantàbric al Xúquer i al Segura.

Una de les velles aspiracions de les comarques del sud del País Valencià podria veure's realitzada dins les obres del PHN: el canal Xúquer-Vinalopó. Des del ministeri s'admet la urgència d'aquesta actuació, però no tenen clar si la connexió en-

tre aquests dos rius s'ha de fer per la part alta de la conca o per la costa, amb la consegüent disminució de la qualitat de l'aigua.

En aquests moments, el Pla Hidrològic de la Conca del Xúquer ja ha recollit més de 140 al·legacions. Algunes d'elles provenen de col·lectius ecologistes, que també hi tenen coses a dir. La Coordinadora d'Organitzacions de Defensa Ambiental, d'àmbit estatal, qüestiona tant la política de fer nous regadius —per criteris de rendibilitat econòmica— com la construcció de nous embassaments, que representa sempre un greu impacte ambiental. Víctor Navarro, d'Acció Ecologista Agró, grup integrat en la mencionada coordinadora, opina que "els cabals ecològics que preveu el PHN són totalment insuficients per al manteniment dels ecosistemes hidrològics". D'altra banda, no creu que calgui fer cap transvasament, si "hi ha una actuació decidida per a fomentar l'estalvi, sobretot evitant les pèrdues per filtració en els canals de regatge o en les canalitzacions de transport d'aigua". Aquest estalvi s'hauria de fer extensiu a les activitats de lleure, com ara camps de golf, que necessiten grans quantitats d'aigua per a regar, segons que opina Jordi Portabella, diputat d'ERC al Parlament de Catalunya.

ELS PROBLEMES DE LA INSULARITAT

A l'arxipèlag balear els problemes de l'aigua són ben diferents. Com que cada illa és totalment independent de les altres, s'han d'autoabastar amb els propis recursos hidràulics. "EL PHN és molt important per a les Balears, ja que depe-

nen de la solidaritat de la resta de l'estat —explica Vicent Albero—. La dessalació d'aigua del mar és molt cara i, malauradament, en alguns casos, és l'única manera d'assegurar l'abastament d'aigua, com passa a Eivissa i Formentera". El pla hidrològic preveu de continuar la construcció de plantes dessaladores en aquestes dues illes. Ara n'hi ha una en funcionament a Formentera i una altra en construcció a Eivissa, però per al futur més immediat ja n'hi ha dues més de previstes, una a cada illa. Menorca, en canvi, disposa de prou aigua per a les seves necessitats a terme mitjà.

El cas de Mallorca és un poc més complicat. Des de la secretaria d'estat que dirigeix Albero anuncien com a obra més important el transvasament d'aigua del nord de l'illa cap a l'àrea metropolitana de Palma que sobreexplota perillosament els aqüífers de la seva zona costera. Aquesta és una obra costosíssima, ja que cal portar l'aigua des de la font de Sa Costera, a la part nord de la serralada de Tramuntana, fins a la vall de Sóller i després travessar la serra en direcció a Palma. Pel conseller d'Obres Públiques i Urbanisme del govern balear, Jeroni Saiz, el PHN "pot ser l'empenta definitiva per a aquestes obres, ja en marxa, i que són considerades d'interès general de l'estat. De totes maneres, encara no en coneixem prou els detalls pel que fa a les actuacions a les Balears". Saiz creu que l'administració central, que continua tenint les competències hidràuliques a les Balears, hauria d'incrementar la seva inversió en la reutilització d'aigües residuals depurades per a regar, com es fa a Mallorca, ja que és un sistema molt car però necessari per a l'agricultura de l'illa. Per la seva banda, Vicent Albero no descarta que en el futur calgui també construir una dessaladora d'aigua a Mallorca.

El PHN conté també importants mesures pel que fa a la depuració d'aigües residuals, la defensa contra les inundacions i la producció d'energia hidroelèctrica, però aquests aspectes, tot i ser importants, no despertaran previsiblement polèmiques semblants a les dels transvasaments. Sí que pot ser controvertida, en canvi, la decisió del MOPT d'unificar diferents cànons que graven els rebuts de l'aigua, en especial perquè les administracions autonòmiques ja en tenen de propis. Però, d'això, ja hi haurà temps d'ocupar-se'n en el futur. De fet, el debat sobre l'aigua i la seva distribució territorial tot just s'ha tornat a encetar.

Joan Vila